
ZBIRKA DRVENIH MAKETA BRODOVA SAMOUKOG UMJETNIKA NEDJELJKA GUGIĆA KOTARCA U CENTRU ZA KULTURU VELA LUKA

RADA DRAGOJEVIĆ ČOSOVIĆ □ Muzejske zbirke Centra za kulturu Vela Luka, otok Korčula

U Centru za kulturu Vela Luka čuva se, obrađuje i povremeno izlaže nekoliko vrijednih muzejskih zbirki. To su Arheološka zbirka Vela spila, Međunarodna poklon-zbirka crteža, grafike i male skulpture, Zbirka mozaika (iz 1968. g.), Zbirka drvenih maketa brodova samoukog umjetnika Nedjeljka Gugića Kotarca, Zbirka El Shatt i Zbirka moderne i suvremene umjetnosti.

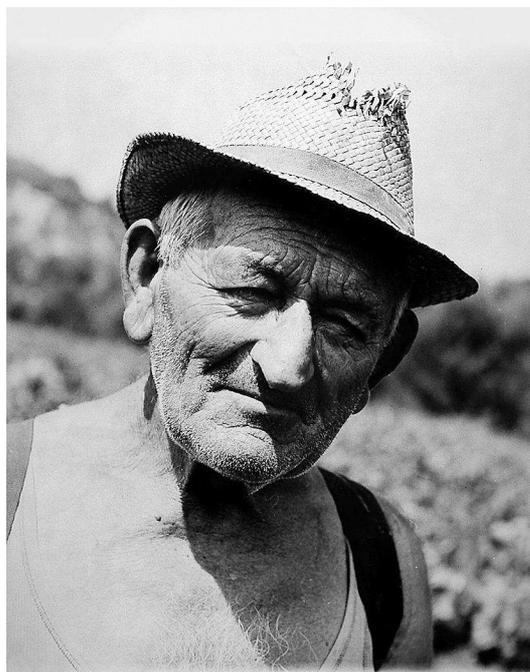
Arheološka zbirka Vela spila i Zbirka mozaika na otvorenome jedine su zbirke u Centru za kulturu koje su stalno prezentirane javnosti. Problem koji godinama postoji u Centru za kulturu u Veljoj Luci jest nedostatak prostora za stalno izlaganje zbirki, a tu je i problem nedostatnosti prostora za adekvatno čuvanje predmeta.

U tzv. Maloj galeriji Centra za kulturu u Veljoj Luci neko je vrijeme bio izložen manji dio Zbirke drvenih maketa brodova.

Zbog porasta broja predmeta u našim zbirka (donacije umjetnina, arheološka iskopavanja itd.) i nedostatka adekvatne čuvaonice muzejskog fundusa, taj smo izlagački prostor morali iskoristiti za čuvanje predmeta, a makete brodova smo preselili u prizemlje zgrade i u njemu izložili dio zbirke. Međutim, ubrzo je prostor u prizemlju zgrade privremeno dodijeljen na korištenje mjesnomu dječjem vrtiću, te smo tu građu morali vratiti u Malu galeriju, koja je u međuvremenu postala privremena čuvaonica.

Bez obzira na to što smo u svom radu zbog nedostatka prostora često onemogućeni obavljati elementarne poslove, nastojimo bar povremeno prezentirati predmete iz fundusa, a kulturne manifestacije *Noć muzeja* i Međunarodni dan muzeja uvijek su prilika da publici pokažemo i približimo zbirke o kojima se brinemo i da upozorimo na važnost i bogatstvo umjetničkoga, povijesnoga i arheološkog fundusa koji se čuva i obrađuje u Centru za kulturu Vela Luka.

Prostor galerije Centra za kulturu Vela Luka jedini je adekvatan izlagački prostor kojim raspolažemo, a taj prostor cijele godine, a posebno u ljetnim mjesecima, služi za različite izložbe koje organiziramo. U nedostatku prostora Galerija se koristi i za druge sadržaje (predavanja, promocije knjiga i sl.).

Iako u svom poslu često moramo udovoljiti najrazličitijim zahtjevima i zbog nedostatka prostora nalaziti različita kompromisna rješenja, galerijski prostor Centra za kulturu Vela Luka okvir je unutar kojega se, uz razne druge sadržaje, ostvaruje program Galerije moderne i suvremene umjetnosti u sklopu kojega se održavaju izložbe brojnih renomiranih domaćih i stranih umjetnika.

Praksa je da većina umjetnika koji izlažu u našoj ustanovi ostave po jedno do dva svoja djela za muzejski fundus Centra za kulturu Vela Luka, pa se naša umjetnička zbirka stalno povećava. Nakon svake ljetne sezone u Galeriji nastojimo prezentirati zbirke koje zbog stalnog nedostatka izlagačkog prostora nisu dostupne javnosti.

Redoviti posjetitelji Centra za kulturu nakon ljetne sezone su nam učenici otočkih osnovnih i srednjih škola i pacijenti Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju Kalos.

Zbirka drvenih maketa povijesnih brodova velolučkoga samoukog umjetnika rezbara Nedjeljka Gugića Kotarca jedna je od muzejskih zbirki koje nisu stalno dostupne

Barba Nedo

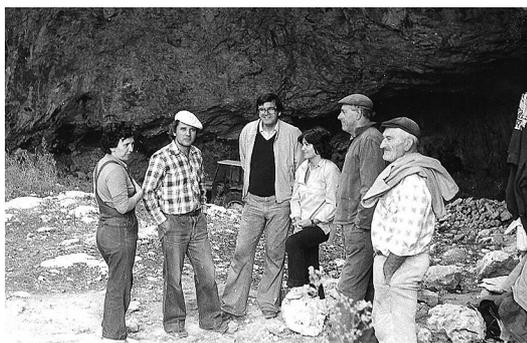
Rodila ga veloluška vala,
po svojoj ga miri isklesala,
pa u ono sirotinjsko vrime
š njun je čuti' oseke i plime.
Dala mu je sve što je imala
i motiku da ne bude fala,
smokve, loze, masline, vepri,
bi' je čovik tvrđi od češvine.

Od bora je čini' škune, triere,
trabakule, galije, bracere,
i lanterne na vrhu od grote,
od rogača sedla za ogote.

Vrati nan se, dobri Barba Nedo,
smijaj češ se u Kalima s nama.
Od kad te ni' pola Luke fali,
ko će činit brode i držala?
Vrati nan se, opet san ti reka',
u mužiki tambrlin te čeka,
u Poplatu iza stare kuće
opet ćemo igrat na obuće.
Učini' je pravu violinu,
bisernicu, brač i mandolinu,
zna' je činit svake drangulije,
donapokun ispeč i lumblije.

Čutin tvoju umjetničku dušu
u vitrima što u vali pušu,
i hvala ti za sve lipe stvari,
bi' si pravi luški Stradivari.

Ivo Cetinić Paron, u Veljoj Luci,
2001.

javnosti i samo se povremeno prezentira posjetiteljima. Sastoji se od 41 makete broda, a u Centru za kulturu Vela Luka čuva se još predmeta tog autora.

Svaki put kada izložimo drvene makete brodova, one privuku veliku pozornost domaće publike i svaki se put iznova postavlja pitanje gdje i kako unutar prostora Centra za kulturu napraviti stalni postav te vrijedne zbirke, a problem je i gdje čuvati makete i druge predmete koji nam pristižu. Zbog važnosti koju ima za velolučku kulturnu baštinu i zbog zanimanja koje pobuđuje među domaćim i stranim posjetiteljima smatramo da Zbirka drvenih maketa brodova mora imati stalni postav.

Nedjeljko Gugić Kotarac po starim je nacrtima i knjigama u autohtonom drvu izrađivao makete povijesnih brodova (trgovačke jedrenjake, galije, parobrode, ratne brodove, karake itd.), a izradio je brojne makete lokalnih tipova plovila (*leute*, *bracere*, *svičarice* i dr.). Sve je te brodove opremio minijaturnim pratećim sadržajima: bačvicama, veslima, *šešulama*, pulenama, mrežama itd.

Dokumentacija u Centru za kulturu Vela Luka do sada nije sadržavala informacije o pok. Nedjeljku Gugiću Kotarcu (Vela Luka, 6. lipnja 1903. – 26. veljače 1997.), pa smo odlučili o tom velolučkom autoru čija nam je zbirka povjerena doznati više i prikupiti građu koja će jednog dana biti objedinjena u obliku kataloga ili monografije.

Za početak smo fotografirali sve predmete iz zbirke, svaki brod ponovno izmjerili i netočne mjere ispravili te sve podatke unijeli u informatički program M++ koji smo instalirali potkraj 2007. godine. Iz razgovora sa starijim

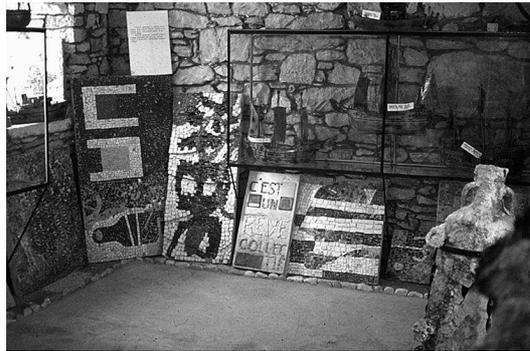
mještanima doznali smo da je Nedjeljko Gugić Kotarac, odmilja zvan *Barba Nedo*, bio iznimno darovit samouki umjetnik koji se, osim izradom različitih predmeta u drvu, bavio i glazbom. Velolučani ga se rado sjećaju i pamte ga kao jednoga od najdojmljivijih ljudi u mjestu. Svojevrsnu biografiju toga velolučkog umjetnika napisao je u rimi i na velolučkom dijalektu velolučki pisac i novinar Ivo Cetinić Paron.¹

Zbirku drvenih maketa brodova Nedjeljka Gugića Kotarca posljednji smo put izložili u povodu *Noći muzeja* 2011. godine. Kako bismo zbog očekivanoga većeg broja posjetitelja izbjegli oštećenje predmeta, izložili smo samo dio drvenih maketa brodova iz našeg fundusa. Naime, izlagački prostor u Centru za kulturu Vela Luka nije dovoljno velik da bi se u njemu kvalitetno i sigurno prezentirala cijela zbirka. Veći dio izloženih brodova prezentirali smo u staklenim vitrinama, a dio na drvenim bijelim postamentima.

Iako smo očekivali dosta posjetitelja, broj posjeta u *Noći muzeja* 2011. godine u Veloj Luci premašio je sva naša očekivanja. Te je večeri Centar za kulturu Vela Luka posjetilo više od 350 osoba, što je za malo otočko mjesto u zimskom razdoblju više nego impresivan broj. Centar za kulturu Vela Luka tada su posjetili brojni mladi roditelji s djecom, učenici Osnovne škole Vela Luka i Srednje škole Vela Luka, a posebno su bili dirljivi posjeti djedova sa svojim unucima i prauuncima. Djecu se najviše dojmio trgovački jedrenjak iz 19. st., koji je i najveći predmet te zbirke.

Velikoj posjećenosti manifestacije ponajprije je pridonijela izložba drvenih maketa brodova samoukog umjetnika Nedjeljka Gugića Kotarca. *Barba Nedo* bio je omiljena

¹ Dr. Oreb, Franko. *Koje je godine utemeljena muzejska zavičajna zbirka u Veloj Luci? // Velolučke novosti*, godina XII., broj 3, str.9.

osoba u Veloj Luci koja je svojim radom i djelovanjem ostavila neizbrisiv trag u našem mjestu. Začetnik ideje osnivanja Zavičajnog muzeja u Veloj Luci dr. Franko Oreb zapisao je o Nedjeljku Gugiću Kotarcu sljedeće:

U ovom napisu držim potrebnim napisati i nekoliko redaka o barbi Nedjeljku Gugiću Kotarcu, samoukom umjetniku-drvorezbaru, koji je po starim knjigama, ilustracijama i nacrtima izrađivao makete povijesnih brodova i bio vlasnik, kako su onda u neki novinari u svojim člancima zapisali, "najveće broderske flote na Jadranu". Barba Nedo je neko vrijeme, između dva svjetska rata, radio u "Jadranskoj straži" u Splitu, izrađujući makete povijesnih brodova. Njegov rad je bio cijenjen i među stručnjacima, tako da se i danas pojedini primjerci maketa povijesnih brodova mogu naći u pomorskim muzejima Zadra, Splita i Dubrovnika. Sjećam se da je sa svojom "flotom" redovito sudjelovao na "Sajmu ribarstva i brodarstva" u Zadru, tamo dalekih 60-ih godina. Grad Zadar bio je zainteresiran za otkup "njegove flote". Međutim, na moju intervenciju i uvjeravanje, ondašnja mjesna vlast u Veloj Luci je otkupila makete brodova, s namjerom da se oni izlože u budućoj muzejskoj postavi. Za uzvrat je, za neku malu mirovinu, barba Nedo radio u Muzejskoj zbirci u Veloj Luci nakon njene postave i bio njezin prvi čuvar. Izrađivao je i male makete brodova kao suvenire za turističku ponudu."²

U želji da prikupimo što više podataka o tom velolučkom umjetniku, osim arheologa i konzervatora dr. Franka Oreba, kontaktirali smo novinara i autora pjesme *Barba Nedo* Iva Cetinića Parona, Arhivski sabirni centar Korčula-Lastovo i Općinu Vela Luka u čijoj smo pismohrani pronašli arhivsku građu o Nedjeljku Gugiću Kotarcu, a povezali smo se i s članovima obitelji pok. *Barbe Neda*.

Prema kazivanju Vinke Bačić, unuke Nedjeljka Gugića Kotarca, *Barba Nedo* bio je aktivni član Narodne glazbe u Veloj Luci od njezina osnutka pa do svoje smrti. Svirao je nekoliko glazbala: violinu, kontrabas, doboš i harmoniku, a ujedno je popravljao glazbene instrumente. Bavio se poljoprivredom, a za vrijeme talijanske okupacije u Drugome svjetskom ratu radio je kao postolar. U to je vrijeme od talijanske vlasti dobio naredbu da izradi drvene cipele za svu djecu u velolučkoj Osnovnoj školi, što je i učinio. Prema istom izvoru, sredinom 1960-ih

godina u dvjema prostorijama današnjeg Centra za kulturu u Veloj Luci izradio je etnokuću s ognjištem i prikupio brojne kućanske predmete koji su prezentirali život u starinskim velolučkim kućanstvima. Nažalost, od tog postava ostali su samo malobrojni dijelovi koji se čuvaju u Centru za kulturu Vela Luka, a fotodokumentacija tog dijela postava nije pronađena.

Od obitelji doznajemo da je slikar Petar Omčikus izradio portret *Barbe Nede* i da su bili prijatelji. *Barba Nedo* je bio suradnik dr. Franka Oreba u prikupljanju građe i uređenju prostora za Zavičajni muzej u Veloj Luci. Dr. Franko Oreb to je istaknuo i u svom tekstu o utemeljenju muzejske zavičajne zbirke u Veloj Luci:

Naročitu pozornost smo ipak posvetili prikupljanju arheoloških predmeta. Pri tome mi je mnogo pomogao velolučki drvorezbar-umjetnik gosp. Nedjeljko Gugić.³

Kontaktirali smo i Ivu Cetinića Parona, autora pjesme o *Barbi Nedu*, koji je 1980-ih godina kao novinski izvijestitelj pratio iskopavanja arheološkog lokaliteta Vela spila i koji nam je ustupio dvije fotografije s lokaliteta na kojima je i *Barba Nedo*, pomagač i sudionik iskopavanja.

Nekoliko fotografija iz života Nedjeljka Gugića Kotarca ustupila nam je i njegova obitelj. Iz razgovora s dr. Franom Orebom doznajemo da je Nedjeljko Gugić Kotarac imao izniman osjećaj za kulturno-povijesnu baštinu svoga mjesta i da je bio njegov vodič po velolučkim arheološkim lokalitetima koje je dobro poznao. Dr. Franko Oreb posudio nam je tri dijapozitiva na kojima je zabilježen prvi muzejski postav u Veloj Luci u sklopu kojega su bile izložene i drvene makete brodova.

U Arhivskom sabirnom centru Korčula-Lastovo čuva se sporazum o zasnivanju radnog odnosa na neodređeno vrijeme iz 1964. godine, sklopljen između tadašnjega Narodnog sveučilišta Vela Luka i radnika-rezbara Nedjeljka Gugića. U Arhivskome sabirnom centru čuva se i *Spisak maketa brodova iz historije pomorstva i NOB-a* autora Nedjeljka Gugića Kotarca. Na popisu je 41 brod s kratkim opisom i cijenom svakoga pojedinog broda.

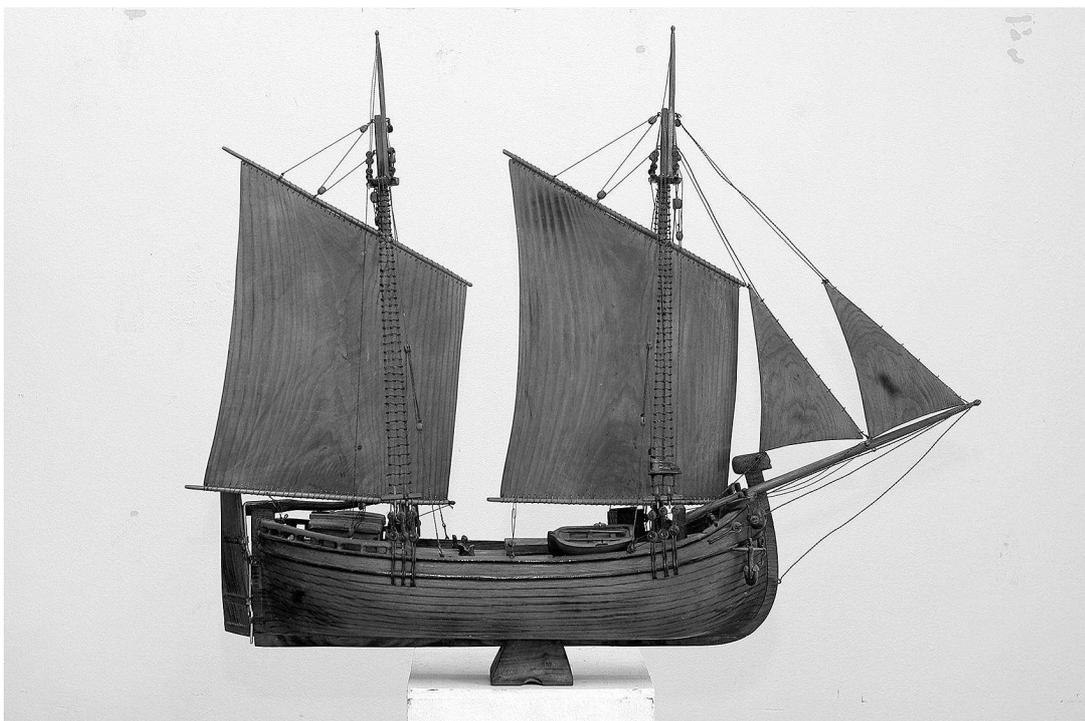
U međuvremenu smo u zgradi u kojoj je smješten Centar za kulturu Vela Luka pronašli još nekoliko predmeta čiji je autor Nedjeljko Gugić Kotarac i koji su bili dio nekadašnjega stalnog muzejskog postava.

Pronađen je dvodijelni drveni prikaz *Regate sv. Ivana*, tradicionalne velolučke regate, tj. utrke čamaca od Glavice sv. Ivana do Vele Luke. Pronađena je i replika kamene velolučke kuće (širine 75cm, visine 38cm) s dvoslijevnim krovom. Oba su rada oštećena i trebalo bi ih obnoviti jer osim određenih likovnih kvaliteta imaju i dokumentarnu vrijednost.

Uvidom u arhivsku građu doznajemo da je Nedjeljko Gugić Kotarac 1964. godine sklopio sporazum o zasnivanju radnog odnosa na neodređeno vrijeme s Narodnim sveučilištem u Veloj Luci, u kojemu je do kraja 1971. godine radio kao rezbar.

² Dr. Oreb, Franko. *Koje je godine utemeljena muzejska zavičajna zbirka u Veloj Luci?* // Veloluške novosti, godina XII., broj 3, str.8.

³ Dr. Oreb, Franko. *Koje je godine utemeljena muzejska zavičajna zbirka u Veloj Luci?* // Veloluške novosti, godina XII., broj 3, str.9.

Narodno sveučilište u Veloj Luci osnovano je 1961. godine i smješteno je unutar palače Franulović Repak. Godine 1975. Narodno sveučilište ukida i osniva se Centar za kulturu, smješten u istoj palači. Narodno sveučilište bilo je okvir unutar kojega je započeto prikupljanje muzejske građe za budući Zavičajni muzej koji formalno nikada nije osnovan, ali je ideja prikupljanja i izlaganja muzejske građe potekla početkom 1960-ih godina i realizirana je svečanim otvorenjem muzejskih zbirki u sklopu Narodnog sveučilišta 4. srpnja 1965. godine, na inicijativu dr. Franka Oreba i uz potporu tadašnje mjesne vlasti.⁴

Kako doznajemo iz arhivske građe, iz razgovora s dr. Frankom Orebom, s mještanima i s članovima obitelji, Nedjeljko Gugić Kotarac izrađivao je u prizemlju zgrade današnjeg Centra za kulturu Vela Luka, a nekadašnjega Narodnog sveučilišta, brodove i prodavao ih turistima kao suvenire. Bio je prvi čuvar prvoga muzejskog postava u Veloj Luci i izravno je sudjelovao u prikupljanju predmeta te u osmišljavanju i izradi prvoga muzejskog postava.

Iz teksta dr. Franka Oreba doznajemo kako je bio koncipiran prvi velolučki muzejski postav čiji je sastavni dio i zbirka maketa brodova Nedjeljka Gugića Kotarca:

U prizemlju smo postavili "pomorsku zbirku" (makete spomenutih povijesnih brodova), rad rezbara N. Gugića. U jednoj prostoriji na katu je bila postavljena "arheološka zbirka", a u dvije slijedeće prostorije je bila postavljena "etnografska zbirka" i "zbirka novije povijesti" (II. svjetski rat)."⁵

⁴ Dr. Oreb, Franko. *Koje je godine utemeljena muzejska zavičajna zbirka u Veloj Luci? // Velolučke novosti, godina XII., broj 3, str.9.*

Prema svemu navedenom, Nedjeljko Gugić Kotarac bio je autodidakt, entuzijast, zaljubljenik i poznavatelj kulturne baštine svoga mjesta i čovjek koji je svojim djelovanjem u Veloj Luci obilježio mjesto i vrijeme u kojemu je živio, a uz njegov život i rad vežu se počeci muzejske djelatnosti u Veloj Luci. Nakon prve *Noći muzeja*, održane u Veloj Luci 2011. godine, zanimanje domaće i strane publike za razgledanje te vrijedne zbirke u obliku stalnog postava postalo je još veće, a zbog porasta broja predmeta u našim zbirka problem čuvanja i izlaganja predmeta iz fundusa još je aktualniji. Smatramo da Zbirka drvenih maketa brodova samoukog umjetnika Nedjeljka Gugića Kotarca, kao i druge vrijedne zbirke u našem fundusu, zaslužuju prostor u kojemu će biti stalno dostupne javnosti. Nadamo se, i radit ćemo na tome, da se unutar palače u kojoj je smješten Centar za kulturu Vela Luka nađe prostor u kojemu će ti važni segmenti velolučke kulturne baštine biti stalno dostupni javnosti i da *Barba Nedo* i njegova zbirka dobiju mjesto koje zaslužuju.

Primljeno: 23. travnja 2014.

COLLECTION OF WOODEN SHIP MODELS BY THE SELF-TAUGHT ARTIST NEDJELJKO GUGIĆ KOTARAC IN THE CULTURE CENTRE OF VELA LUKA

A number of valuable museum collections are kept, studied and from time to time exhibited in the Culture Centre of Vela Luka: the Vela Spila Archaeological Collection, the International Donation Collection of Drawings, Prints and Small Scale Sculptures, the Mosaics Collection (of 1968), the Collection of Wooden Ship Models by the Self-Taught Artist Nedjeljko Gugić Kotarac, the El Shatt Collection and the Collection of Modern and Contemporary Art.

The Collection of Wooden Ship Models by the Self-Taught Artist Nedjeljko Gugić Kotarac is one of the museum collections that are not always accessible to the public and are only occasionally presented to visitors. It consists of 41 ship models, while the Vela Luka Culture Centre holds further items by this maker.

Finding his prototypes in old drawings and books, Nedjeljko Gugić Kotarac made models of historical ships in indigenous woods (mercantile sailing ships, galleys, steamships, warships, carracks and so on), and also produced numerous models of local types of vessel (such as *leut*, *bracer*, *svičarica* and so on). All these vessels were fully equipped with miniature items such as barrels, oars, bailers, figureheads and nets. Because of the importance that it has for the cultural heritage of Vela Luka and because of the interest that it awakens among local and foreign visitors, the Museum would like the Collection of Wooden Ship Models soon to have its own permanent display.